

Opinia Komitetu Regionów „Miasta przyszłości: miasta zrównoważone pod względem ekologicznym i społecznym”

(2012/C 277/04)

KOMITET REGIONÓW

- Popiera wezwanie do przyjęcia kompleksowych strategii zrównoważonego rozwoju miast i do współpracy horyzontalnej i wertykalnej w opartym na uczestnictwie systemie zarządzania, który uwzględniłby różnorodność miast i znaczenie innowacji społecznych oraz dalekowzroczne planowanie.
- Podkreśla potrzebę przeciwdziałania coraz większym podziałom gospodarczym i społecznym w naszych społeczeństwach za pomocą natychmiastowych inwestycji w kształcenie dla wszystkich, począwszy od wczesnego dzieciństwa, rynków pracy sprzyjających włączeniu społecznemu, uczenia się przez całe życie, polityki aktywnej integracji oraz sprawiedliwych i równych dla kobiet i mężczyzn płac umożliwiających zaspokojenie potrzeb.
- Wskazuje na konieczność zaspokojenia potrzeb społecznie niezbędnych, tj. dostępności mieszkań, żłobków, przedszkoli, miejsc do bezpiecznej zabawy i rozwoju dzieci, jak również umożliwiających niwelowanie barier utrudniających zakładanie i powiększanie rodzin.
- Uwypukla problematykę zmiany klimatu i konieczność zmniejszenia zużycia energii poprzez procesy obiegu i podwyższenie efektywności energetycznej, połączenie systemów w sieci, rozbudowę terenów wypoczynkowych i zielonych, nowe formy budownictwa oraz nowe rodzaje mobilności, neutralne pod względem zużycia zasobów, zdrowe i bezpieczne.
- Wskazuje na znaczenie kultury i twórczości nie tylko dla wzrostu gospodarczego, lecz szczególnie dla jakości życia, aktywnej demokracji, pokoju i wzajemnego poszanowania.
- Podkreśla fundamentalne znaczenie aspektów partycypacyjnych w kształtowaniu polityki.
- Za konieczne postrzega wielokierunkowe działania instytucji europejskich mające na celu wsparcie miast i wzywa do wyraźnego wsparcia miast w nadchodzącym okresie finansowania poprzez wzmocnienie wymiaru miejskiego, elastyczność w przydziale środków oraz zapewnienie centralnej roli szczebla lokalnego w procesie wdrażania polityki spójności.
- Z zadowoleniem przyjmuje dalszy rozwój zrównoważonych instrumentów finansowania w ramach polityki strukturalnej. Stanowią one twórcze i stabilne mechanizmy finansowania.

Sprawozdawca Hella DUNGER-LÖPER (DE/PSE), pełnomocnik kraju związkowego Berlin ds. związkowych i europejskich

I. ZALECENIA POLITYCZNE

KOMITET REGIONÓW

Tło i powody opracowania opinii

1. Z zadowoleniem przyjmuje wniosek o przygotowanie niniejszej opinii, skierowany do Komitetu przez prezydentkę duńską, jak również aktywne zaangażowanie prezydentki w 5. Szczyt Regionów i Miast, który odbył się w dn. 22–23 marca 2012 r. w Kopenhadze i dotyczył europejskiej tkanki miejskiej XXI wieku. Stanowi to wyraz uznania dla wkładu miast i regionów w integrację europejską oraz ich kluczowej roli w osiągnięciu celów strategii „Europa 2020”.

2. Z zainteresowaniem przyjmuje sprawozdanie Komisji Europejskiej pt. „Miasta przyszłości – wyzwania, wizje, perspektywy” (październik 2011 r.) i podziela przedstawioną tam wizję miasta przyszłości jako „miejsca zaawansowanego postępu społecznego, z wysokim poziomem spójności społecznej, społecznie zrównoważonym mieszkalnictwem, usługami socjalnymi i zdrowotnymi oraz ogólnodostępnym szkolnictwem”, które stanowić będzie „platformę procesu demokratycznego, dialogu kulturowego i różnorodności kulturowej [...], miejsca rewitalizacji przyrodniczej, ekologicznej i środowiskowej” oraz „miejsca atrakcji i lokomotywy wzrostu gospodarczego”.

3. Podziela wyrażoną w sprawozdaniu troskę o przyszłość miast w świetle zagrożeń powodowanych przez zmiany demograficzne, spowolniony wzrost i coraz słabsze powiązania między wzrostem gospodarczym, zatrudnieniem i postępem społecznym. Inne zagrożenia to coraz większe dysproporcje dochodowe, rosnąca polaryzacja i segregacja społeczna, wzrastająca liczba „wyrzutków społecznych”, rozlewanie się miast, jak też większa presja na ekosystemy miejskie.

4. Podkreśla, że Unia Europejska jako całość może osiągnąć cele strategii „Europa 2020” jedynie wówczas, gdy miasta staną się miejscami innowacji społecznych i gospodarczych i tym samym będą w stanie wnieść pełny wkład w inteligentny i zrównoważony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu oraz w budowanie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

5. Dlatego z zadowoleniem przyjmuje zalecenia przedstawione w sprawozdaniu „Miasta przyszłości”, by wzmocnić miasta poprzez wspieranie zrównoważonych struktur lokalnych w celu zapewnienia odpornej gospodarki sprzyjającej włączeniu społecznemu, wykorzystanie potencjału różnych pokoleń oraz różnic społeczno-gospodarczych, kulturowych i etnicznych, zwalczanie wykluczenia społecznego i ubóstwa dzięki poprawieniu polityki mieszkaniowej, kompleksowym strategiom w zakresie środowiska i energii, ochronie starej i tworzeniu nowej atrakcyjnej przestrzeni publicznej, propagowaniu zrównoważonego systemu transportu, służącemu włączeniu społecznemu i zdrowiu, jak również promowaniu wyważonego rozwoju terytorialnego.

6. Popiera wezwanie do przyjęcia kompleksowych strategii zrównoważonego rozwoju miast i do współpracy horyzontalnej i wertykalnej w opartym na uczestnictwie systemie zarządzania obejmującym różne poziomy i dziedziny, który uwzględniłby różnorodność miast i znaczenie innowacji społecznych oraz dalekowzroczone planowanie.

7. Odsyła do deklaracji kopenhaskiej, przyjętej przez Komitet Regionów 23 marca 2012 r., w której wezwano do budowania zielonych, konkurencyjnych gospodarczo i sprzyjających włączeniu społecznemu miast, wezwano instytucje europejskie do: zakorzenienia strategii „Europa 2020” na szczeblu lokalnym, przeznaczenia wystarczających środków finansowych na kompleksową politykę miejską, priorytetowego potraktowania współpracy terytorialnej między miastami europejskimi i zwiększenia roli miast i regionów w kształtowaniu polityki europejskiej, jak też czynienia dalszych wysiłków w kierunku decentralizacji w państwach członkowskich UE oraz powiększenia swobody finansowej miast i regionów.

8. Przypomina o swojej opinii w sprawie znaczenia rewitalizacji miast dla przyszłego rozwoju miast w Europie z 10 czerwca 2010 r. i sformułowanym tam wezwaniu do wzmocnienia wymiaru miejskiego we wszystkich politykach Unii Europejskiej.

Uwagi

9. Przypomina, że miasta nadal odzwierciedlają stosunki panujące w społeczeństwie. Kształt miast w przyszłości i jakość życia w nich będzie zależał od decyzji gospodarczych i społecznych oraz zmian na wszystkich poziomach odpowiedzialności politycznej i gospodarczej.

10. Stwierdza, że znaczenie miast w Unii Europejskiej daleko wykracza poza czynniki ekonomiczne i demograficzne. Ładne, inteligentne, zielone miasta efektywnie korzystające z energii i zasobów i sprzyjające włączeniu społecznemu stanowią podstawę harmonijnego i solidarnego współżycia w naszych społeczeństwach.

11. Podkreśla, że miasta są ściśle i nierozzerwalnie powiązane z otaczającymi je obszarami, za pośrednictwem stosunków społecznych i gospodarczych, i dlatego odgrywają ważną rolę w zapewnianiu wyważonego rozwoju terytorialnego.

12. Stwierdza, że dotychczasowe kategorięczne rozdzielanie miast i obszarów wiejskich nie odpowiada zadaniom przyszłości i musi ustąpić miejsca postrzeganiu współzależności wszystkich obszarów w kontekście ich funkcjonalności i powiązania.

13. Podkreśla, że miasta europejskie wyróżniają się wśród miast na świecie demokratyczną autonomią, silnym społeczeństwem obywatelskim, integracją społeczną, sprawnie funkcjonującymi stosunkami między sferą prywatną i publiczną, obietnicą wolności, emancypacji oraz solidną kulturą planowania przestrzennego.

14. Odnotowuje, że wraz z dezindustrializacją i globalizacją naruszone zostały ważne podstawy integracji społecznej i gospodarczej. Nowe strategie mają doprowadzić do wzmocnienia spójności społecznej zarówno na obszarach prosperujących, jak i ubogich, ale do tej pory ledwo zdołały one powstrzymać tendencję do coraz większego zróżnicowania społeczno-przestrzennego. Mimo podejmowanych wysiłków rozdźwięk społeczny i segregacja w wielu miejscach przybrały na sile i nadal stanowią poważne wyzwanie dla koegzystencji w miastach.

15. Wskazuje, że coraz większe podziały gospodarcze i społeczne w naszych społeczeństwach wymagają natychmiastowych inwestycji w kształcenie dla wszystkich, począwszy od wczesnego dzieciństwa, rynków pracy sprzyjających włączeniu społecznemu, uczenia się przez całe życie, polityki aktywnej integracji oraz sprawiedliwych i równych dla kobiet i mężczyzn płac umożliwiających zaspokojenie potrzeb. Wskazuje ponadto, że nieodzownymi elementami są w tym zakresie rozwój gospodarczy i tworzenie większej liczby miejsc pracy w miastach.

16. Z zaniepokojeniem obserwuje, iż problemy te zostały jeszcze zaostrome w niektórych dużych miastach, co doprowadziło do gwałtownych protestów. Stanowią one także świadectwo braku zaufania wielu obywateli do instytucji politycznych.

17. Zwraca uwagę na skutki lokalne zmian demograficznych i starzenia się społeczeństwa, które niosą ze sobą nowe wyzwania dla infrastruktury społecznej i przestrzeni publicznej. W związku z coraz powszechniejszym ubóstwem wśród osób starszych rodzi się pytanie o równoważone systemy zabezpieczeń społecznych oraz usługi, którymi byłyby dostępne dla obywateli, przystępne cenowo i uwzględniały specyfikę kulturową.

18. W tym kontekście zaznacza, że bez względu na obecną dramatyczną sytuację związaną z bezrobociem wśród młodzieży, w nadchodzących dziesięcioleciach Europa będzie zależna od napływu młodych ludzi, by zagwarantować wzrost gospodarczy i sprostać konsekwencjom starzenia się społeczeństw dla systemów społecznych i zdrowotnych. Warunkiem napływu nowych osób są otwarte i atrakcyjne miasta. Jednakże często migranci i mniejszości etniczne doświadczają w miastach znacznych trudności w dostępie do kształcenia, miejsc pracy, mieszkań i opieki lekarskiej. Dlatego też skuteczne strategie integracyjne na poziomie lokalnym są niezbędnym elementem perspektywicznej polityki migracyjnej.

19. Wskazuje na konieczność zaspokojenia potrzeb społecznie niezbędnych, tj. dostępności mieszkań, żłobków, przedszkoli, miejsc do bezpiecznej zabawy i rozwoju dzieci, jak również umożliwiających niwelowanie barier utrudniających zakładanie i powiększanie rodzin. Dlatego należy wspierać wszelkie działania, które sprzyjają pozytywnemu wzrostowi populacji.

20. Uwypukla problematykę zmiany klimatu i konieczność zmniejszenia zużycia energii poprzez procesy obiegu i podwyższenie efektywności energetycznej, połączenie systemów w sieci, rozbudowę terenów wypoczynkowych i zielonych, nowe formy budownictwa oraz nowe rodzaje mobilności, neutralne pod względem zużycia zasobów, zdrowe i bezpieczne.

21. Wskazuje na znaczenie kultury i twórczości nie tylko dla wzrostu gospodarczego, lecz szczególnie dla jakości życia, aktywnej demokracji, pokoju i wzajemnego poszanowania. Kultura miejska obejmuje także zachowanie miejskiej kultury planowania przestrzennego, wysokiej jakości przestrzeni publicznej dostępnej dla wszystkich oraz uwzględnienie lokalnej i regionalnej specyfiki.

22. Podkreśla fundamentalne znaczenie aspektów partycypacyjnych w kształtowaniu polityki, aby zyskać zaufanie i poparcie obywateli oraz wzmocnić spójność społeczną. Uczestnictwo obywateli będzie możliwe tylko pod warunkiem, że administracja miejska zapewni pełną otwartość i przejrzystość swych decyzji i działań.

23. Za konieczne uważa wielokierunkowe działania instytucji europejskich mające na celu wsparcie miast poprzez specjalne programy i inicjatywy, gdyż gminy, nieposiadające własnych środków finansowych, są uzależnione od tej pomocy.

24. Z niepokojem odnotowuje osłabienie w ostatnich latach zaangażowania państw członkowskich w kwestie dotyczące miast, mimo deklaracji zawartych w karcie lipskiej i związanego z nimi procesu politycznego. Przejawia się to tym, iż do tej pory nie potraktowano priorytetowo kwestii dotyczących miast w odnośnych obszarach polityki, takich jak zatrudnienie, środowisko, kształcenie i nauka oraz mieszkalnictwo. Problem ten znajduje również odzwierciedlenie w niewielkim budżecie programów wsparcia miast. Tym samym należy możliwie najszybciej uruchomić na poziomie unijnym środki, które umożliwią miastom elastyczne reagowanie na te zróżnicowane problemy.

25. Niepokoi się katastrofalnym stanem środków finansowych gmin w większości państw członkowskich. Nie sądzi, że jest możliwa poprawa bez zmiany polityki w państwach członkowskich, biorąc pod uwagę obowiązujące w nich priorytety budżetowe.

26. Przyznaje, że w obliczu poważnych zagrożeń społecznych, gospodarczych i ekologicznych dotychczasowe wysiłki są niewystarczające, by uczynić w przyszłości z miast europejskich miejsca konkurencyjne, ładne, inteligentne, energo- i zasobooszczędne, zielone i służące włączeniu społecznemu, zapewniające innowacje społeczne i wnoszące pełny wkład we wzmocnienie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej w Unii Europejskiej oraz w realizację celów strategii „Europa 2020”.

Wymogi polityczne

Ogólne

27. Sugeruje, że z uwagi na wyzwania społeczne, wszystkie szczeble polityczne są żywotnie zainteresowane istnieniem silnych, demokratycznie samodzielnych miast jako fundamentu społeczeństwa europejskiego. Silna, elastyczna i zdolna do działania demokracja lokalna może wnieść decydujący wkład w odzyskiwanie zaufania do instytucji demokracji przedstawicielskiej na wszystkich poziomach.

28. Potwierdza swoje wezwanie do stosowania innych wskaźników niż tylko PKB w ocenie rozwoju społecznego, do poważnego uwzględnienia obaw i potrzeb obywateli oraz większego zaangażowania ich w planowanie programów i działań.

29. Oczekuje świadomej i odważnej roli przywódczej od wybranych przedstawicieli na wszystkich szczeblach politycznych w celu zapewnienia pokojowej i solidarnej koegzystencji. Jedynie w warunkach pokoju i prawdziwej solidarności wychodzącej poza utarte granice możliwy jest inteligentny i zrównoważony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. Obejmuje to również kulturę otwartości na migrantów, w tym szerzenie kompetencji międzykulturowych w administracji i instytucjach publicznych. Należy tu również wymienić postanowienie ochrony uchodźców i osób prześladowanych politycznie lub dyskryminowanych z powodu swojego pochodzenia, wiary, orientacji seksualnej, przynależności do określonej grupy czy też przekonań politycznych.

30. Podkreśla znaczenie, jakie zintegrowane strategie lokalne mają dla uzgodnionego i skutecznego wydatkowania środków, oraz wzywa do uwzględnienia przy tym wszystkich właściwych polityk. Konstruktynna i naturalna współpraca między wszystkimi płaszczyznami i resortami politycznymi służy zademonstrowaniu obywatelom, że instytucje odpowiedzialnie odnoszą się do pokładanego w nich zaufania i czują się zobowiązane do sprostania potrzebom lokalnym.

31. Wzywa decydentów na wszystkich szczeblach do aktywniejszego działania na rzecz zdrowej i zrównoważonej mobilności w miastach i między nimi. Należy wspierać transport publiczny, tak by był dostępny dla wszystkich obywateli. Wzywa ponadto decydentów, by rozwijali miasta zgodnie z modelem miasta europejskiego, dbając o integrowanie różnych zastosowań, gęstość oraz jakość (urbanistyczną i architektoniczną).

32. Popiera nowe wysiłki w kierunku wzmocnienia wiedzy na temat rozwoju miast w ich wymiarze technicznym, społecznym, gospodarczym i ekologicznym. Musi to również wyraźnie uwzględniać znaczenie wirtualnej przestrzeni dla życia i pracy w miastach i regionach.

33. Podkreśla znaczenie partnerstw miast, europejskich sieci miast, takich jak Eurocities, oraz projektów na rzecz

transnarodowej współpracy międzygminnej w ramach URBACT, INTERREG i EUWT w celu poprawy wiedzy i sposobów podejścia do polityki rozwoju miast. Zwraca uwagę na konieczność wykorzystania tej wymiany wiedzy w kształtowaniu polityki, zwłaszcza w obszarze funduszy strukturalnych, lecz także w ramach usług świadczonych w interesie ogólnym oraz polityki transportowej i ochrony środowiska.

Dla Komisji, Rady i Parlamentu Europejskiego

34. Wzywa do naturalnego włączenia miast i regionów do wielopoziomowych struktur Unii Europejskiej we wszystkich obszarach polityki, w których decyzje podejmowane na szczeblu UE wpływają na możliwości działania administracji lokalnej.

35. Wzywa instytucje europejskie do większego wspierania miast, co przekłada się na ustalanie priorytetów w ramach nowego budżetu UE.

36. Przypomina o swoim wezwaniu do prowadzenia polityki wsparcia strukturalnego, pozostawiającej gminom wystarczającą swobodę, by mogły wdrożyć podejście oparte na lokalnych priorytetach, obejmujące aspekty inwestycyjne i społeczne, angażujące różne fundusze i odpowiadające miejscowym potrzebom. Aby faktycznie umożliwić gminom realizację polityki strukturalnej, należy zmniejszyć wydatki na administrowanie i kontrolę.

37. Podkreśla znaczenie polityki spójności jako kluczowego narzędzia wzmocnienia spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej i wzywa do wyraźnego wsparcia miast w nadchodzącym okresie finansowania poprzez wzmocnienie wymiaru miejskiego, elastyczność w przydziale środków oraz zapewnienie centralnej roli szczebla lokalnego w procesie wdrażania. Z uwagi na kluczowe znaczenie miast dla spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej próg wsparcia powinien być znacznie wyższy niż proponowane dotąd minimalne 5 %.

38. Przypomina o swoim apelu zawartym w opinii w sprawie wniosku Komisji dotyczącego EFRR, zwłaszcza w odniesieniu do możliwości elastycznego rozdziału środków, bez uprzywilejowywania lub dyskryminowania niektórych obszarów, tak aby obszary wiejskie i położone w pobliżu miast mogły czerpać korzyści z EFRR. Terytorialne skoncentrowanie środków EFRR na różnych typach obszarów musi odbywać się w ramach partnerskich procesów programowania i nie może zostać ustalone z góry. Przekazywanie zadań miastom poprzez instrument zintegrowanych inwestycji terytorialnych, o których mowa w art. 99 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, powinno stanowić opcję, a nie obowiązek.

39. Z zadowoleniem przyjmuje dalszy rozwój zrównoważonych instrumentów finansowania w ramach polityki strukturalnej. Stanowią one twórcze i stabilne mechanizmy finansowania wykraczające poza wsparcie publiczne.

40. Apeluje o zapewnienie silnej pozycji miast i regionów w dalszym rozwoju polityki migracyjnej i integracyjnej UE, która uwzględniałaby kluczowe znaczenie szczebla lokalnego dla integracji.

Dla państw członkowskich

41. Wzywa państwa członkowskie do ożywienia działań dotyczących polityki miejskiej i uwzględnienia w nich także innych, niezwiązanych z tym obszarów polityki. Zrównowa-

żony rozwój miast zależy od sprzyjających warunków ramowych, szczególnie w polityce zatrudnienia, polityce społecznej, polityce kształcenia i ochrony środowiska.

42. Apeluje o intensywniejszą dyskusję w miastach i z miastami na temat działań, które należy podjąć. Współpraca miast i aglomeracji jest niezbędna dla zachowania spójności i zrównoważonego rozwoju.

Bruksela, 19 lipca 2012 r.

Przewodnicząca
Komitetu Regionów
Mercedes BRESSO
